

Szuromi Pál

Eleven heraldikák

Aligha kétséges: egyre bonyolultabb, befoghatatlanabb világban élünk. A dolgok, a legkülönfélébb viszonylatok irdatlan tömkelege úgyszólván a fejünkre nő. Lassan-lassan alig kapunk levegőt. Ennek dacára – netán pont ezért – valahogy elégünk lett az okoskodó értelmezésekből, magyarázkodásokból. Túl sok van belőlük, főként a politika területén. Holott az lenne a valóság normálisabb rendje, ha a jelenségek tetemes hányada többé-kevésbé magáért beszélne. Ha nem kellene annyi elemzés, közvetítés. Roskó Gábor szelíd, szellemes és szürreális rajzai között is egy ilyenféle biztonságérzet érinti meg az embert. Látjuk, nála az organikus hajladozó növény- és állatformák ugyanúgy helyet kérnek maguknak, mint a tárgyi, technikai vagy emberi motívumok. Eldöntendő azonban: itt a természeti és mesterséges képelemek miként, mi végre szerveződnek önálló, karakteres művészi üzenetekké.

Kár lenne tagadnom: nincsenek túlságosan egzakt, egyértelmű válaszaim. Amint a hagyományos műcímek is hiányoznak a kompozíciók alól. Mintha az alkotó némi fenntartással kezelné a sommás, végérvényesnek tűnő verbális jelzéseket. Inkább kigondol egy természetesebb, szokatlanabb megoldást, s amolyan személyes, töredékes és meditatív szófoszlányokkal látja el munkáit. Amikkel szinte betekintést ad paradox, relativisztikus gondolkodásmódjába. Mégis úgy tűnik: Roskó rajzművészete jórészt a historikus, realisztikus hagyományokból töltekezik. Nem elég a mitikus, keresztény és jelképes motívumok sokasága, de képei szerkezetét egyféle tudatosan tagolt, ikonikus mozgalmasság járja át.

Ákárha bizonyos modern heraldikai víziókat nézegetnénk.

Szubjektív, korszerű heraldika? Igen, nem kell nekünk a reklámgrafika szélsőséges változataig elmennünk, ha e kifejezési forma aktuális támpontjait keressük. A sűrített, jelszerű és asszociációs képszervezés tudniillik kezdettől fogva jelen van a modern törekvésekben. Mi több: az ornamentikás, iniciális kiképzések majdhogynem egyidősek az egyetemes tárgykultúrával. Innen is látjuk: Roskó Gábor szemléletében a historikus és korszerű értékek valami nehezen szétbontható, termékeny egységet alkotnak. Hol kiegészítik, redukálják vagy épp meghatványozzák egymást. E stilizált, látomásos művek azért így sem tekinthetők egyszerű síkdekorációnak. Dehogy. Mert a művész számára a tematikai, tartalmi mozzanatok éppúgy becsesek, mint az autentikus, változatos formai és stílári megoldások. A szakmai értékelések időnként „progresszív konzervativizmussal” illetik ezt a szemléletet. Nem is alaptalanul.

A sokoldalú, kerámiával meg zenével is foglalkozó Roskó egyébként a főváros kő- és embertömegében éldegél. Csak neki a nomád nyugalmú, természet közeli helységek jelennek érdemi megváltást. Jelenlegi rajzsorozata is világosan elárulja: számára a növények, a fák, a távlatosabb térségek voltaképp a létezés alapvető fundamentumát képviselik. Nem véletlen hát, ha tusvízióin időnként életfaszerű képződményeket észlelhetünk. Körülöttük pedig különféle léptékű, irányú halak, madarak vagy kígyók nyüzsögnek, nem is szólva

a játékos, kentaur teremtmények és a hajós, repülő motívumok felbukkanásáról. Szóval: az aktuális térbeli, időbeli élményrétegek szuverén kivetítéséről. Ami annyit tesz: az alkotó jelképes heraldikai példatára csak látszólag nyugodt, statikus természetű. Itt sokkal inkább a folytonos nekilendülések és remények, a folytonos alászállások és energikus metamorfózisok övezik az állhatatosnak tűnő életfákat.

Mínta a művész sehogyan sem akarna lemondani a jóra valóbb, mozgékonyabb harmóniákról.

De minek is tenné ezt? Látja ugyan, hogy az eleven lények táborában az agresszivitás, a bujaság, a korlátoltság törvénye uralkodik. Másfelől viszont bölcsen észreveszi: mennyi szívderítő, ironikus kedvesség, okosság járja át földi pályafutásunkat. Nála a leveles, növényi indázatokban is nyilvánvaló helye van a biblikus, korpuszos sugallatoknak, miként az állati jellegű együttállások és elkülönülések is lelki, emberi vonások megtestesítői. Majd az sem mellékes: Roskó Gábor rendkívül komolyan veszi Max Ernst korszakos intelmeit. Aki olyasmit mondott: az igazi érzékenység akkor születik, amikor a festő felfedezi, hogy a fa örvényei és a víz kérgei testvérek, a kövek és a saját arca ikerképek. Ekkor összehúzódik lassan a világ, a művész pedig látja, hogy a látszat esői mögött feltornyosulnak a nagy és lényeges jelek, melyek egyszerre jelentik a személy és a világegyetem igazságát. Nagy, lényeges jelek? Aki az alkotó gyengéd, könnyed, biztonságos rajzain felfedezi az íves levelek, a fák, a halmotívumok, a szívalakzatok és szemformák közötti formai analógiákat, az máris közelebb jutott az előbbi igazsághoz. Mármost a mikro- és makrovilág varázslatos egységéhez.

Különben akad itt egyéb átfogó érdekesség is. Nem nehéz észrevennünk, hogy a közismert alkotó a hajdani kódexrajzolók szikár türelmével rója tévedhetetlenek tűnő vonalhálózatait. Neki az olcsó, gesztikus, szépelgő magatartás kimondottan idegen. Inkább a legpuritánabb, tengelybiztos komponálásra bízva művei tartalmi, szerkezeti kibomlását. Innen aztán nem ritkán a páros, duális és iránydinamikus figurafelfogásig halad, mintha számára a vitális elevenség perdöntő jelentőségű lenne. Persze elevenség ide, éltető mozgékonyaság oda: e rajzi látomásokból a létszerű nyugalom és szintetizmus sem hiányzik. Ami egyrészt a szöveges betétek kiaknázása, az a másik térfélen már a képszerkezetek triász, háromszögletű tagolásához kötődik. Más szóval: a biztonságosabb, statikusabb hatáselemekhez. Kissé olyan ez, akárha Roskó Gábor legújabb, eredeti rajzsorozata valami szimbiózist keresne a lételméleti és ismeretelméleti megfontolások között.